

δοκίμια Στοχασμοί και συγκρούσεις

Γράφει ο
Τάκης Θεοδω-
ρόπουλος

Κορυφαίοι διανοούμενοι ξένοι και Έλληνες στοχάζονται τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη και την ηθική, την τέχνη της διακυβέρνησης, τον προοδευτισμό, τον συντηρητισμό και την πολιτική, τη θρησκεία και τις θρησκείες, την ιστορία και τη γλώσσα... εκεί όπου διασταυρώνονται και συγκρούονται στις σύγχρονες κοινωνίες. Ιδού μια επιλογή από τα πλέον ερεθιστικά δοκίμια.

Πολ Κρούγκμαν

Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΩΝ

Μτφ. Α.Δ. Παπαγιαννίδης, Πόλις, 22 €

Πολλή συζήτηση έγινε για εκείνο το «προοδευτικός» του τίτλου, που αποδίδει τη λέξη liberal, της οποίας τη μετάφραση ως «προοδευτικός» και όχι ως «φιλελεύθερος» ορισμένοι απέδωσαν σε ιδεολογική παρέμβαση του μεταφραστή. Πλην όμως, όντως το liberal για έναν Αμερικανό ταυτίζεται με την έννοια του προοδευτικού και ανηπαρτιθεται σε ό,τι πολιτικά συντηρητικό. Αρά, καθώς μεταφράστηκε έτσι. Εν πάση περιπτώσει, πρόκειται για μια πο-

λύ ενδιαφέρουσα επισκόπηση της αμερικανικής ιστορίας του 20ού αι. μέσα από το δίπολο της αντίθεσης «συντηρητικός - προοδευτικός». Επισκόπηση που εξηγεί την επικράτηση των «συντηρητικών» για μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά και προοιωνίζεται για μεγάλη εποχή μεταρρυθμίσεων. Επικαιρο, λόγω εκλογής Ομπάμα.

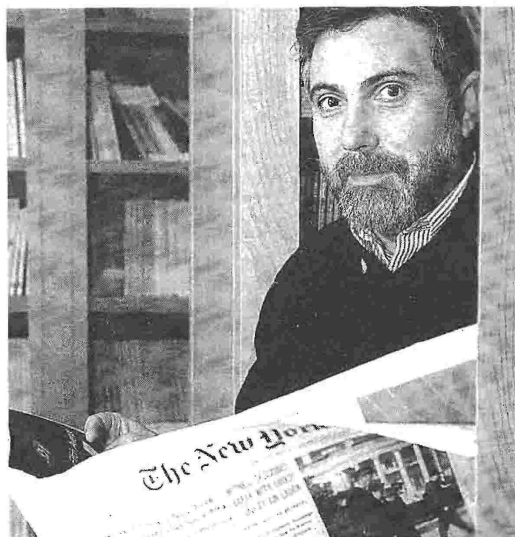
Νορμπερτό Μπόμπιο

ΕΓΚΩΜΙΟ ΤΗΣ ΠΡΑΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΕΡΙ ΗΘΙΚΗΣ

Μτφ. Ηλιοφώτιστη Παπαστεφάνου, Πατάκης, 16 €

Καθαρόαιμος πολιτι-

Ο φετινός νομπελίστας Οικονομίας Πολ Κρούγκμαν κάνει μια πολύ ενδιαφέρουσα επισκόπηση της αμερικανικής ιστορίας του 20ού αι. μέσα από το δίπολο της αντίθεσης «συντηρητικός - προοδευτικός»

κός διανοητής, ο Ιταλός Μπόμπιο στη συλλογή αυτή των δοκιμίων του θέτει το θέμα της συνύπαρξης πολιτικής και ηθικής. Σε ποιο σημείο ταυτίζονται και σε ποιο σημείο αποκλίνουν. Η πολιτική

μπορεί να κριθεί μόνο με «πολιτικά» κριτήρια, είναι μόνον η τέχνη της διακυβέρνησης όπως την όρισε ο Μακιαβέλι, ή μήπως έχει ανάγκη από τις ηθικές αναφορές οι οποίες σχεδιάζουν το πλαίσιο

της και ορίζουν τα όριά της; Ο Μπόμπιο, από τους σημαντικότερους Ευρωπαίους διανοούμενους του δεύτερου μισού του περασμένου αιώνα, υπήρξε σε όλη του τη ζωή φιλελεύθερος αριστοτέρας, χωρίς ποτέ να εσπερνοσθεί τη μαρξιστική ιδεολογία. Οι χαρακτηρισμοί όμως δεν έχουν σημασία. Σημασία έχει ότι στα δοκίμια αυτά ο αναγνώστης θα βρει τις ψυφίδες μιας σκέψης η οποία δημιουργεί τα απαραίτητα αντισώματα απέναντι στον κυρίαρχο πολιτικό κυνισμό.

Κορνήλιος Καστοριάδης

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ, ΤΟΜΟΣ Β', Η ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΜΟΙ

Μτφ. Ζωή Καστοριάδη, Κριτική, 26 €

«Συμπερασματικά θα αναφέρω πως, αν ο Καστοριάδης ήταν τόσο βαθιά Έλληνας, αυτό οφείλεται στο ότι ήταν ο ίδιος κατά κάποιον τρόπο πλατωνικός, όπως φαίνεται από την τόλμη της σκέψης του, καθώς επίσης, κατά παράδοξο τρόπο, από τη σχέση του με την Πόλη: δημοκράτης απογοητευμένος από τις σύγχρονες ψευδοδημοκρατίες, δεν θα τον δυσάρεστούσε η ιδέα να είναι ένας σύγχρονος Περικλής, και υπήρξε εξίσου βίαιος με τον προπάππο του, τον Πλάτωνα, στις κριτικές που άσκησε». Αυτά σημειώνει ο Φίλιπ Ρέιντ στον πρόλογο του για τον τόμο. Πρόκειται για συλλογή των σεμιναρίων που διοργάνωσε ο Καστοριάδης από το 1982 έως το 1984 στην Ecole des Hautes Etudes στο Παρίσι. Τα κείμενα αυτά στρέφονται γύρω από τη συγκρότηση της δημοκρατικής πόλης και τις διάφορες πτυχές της. Ένας σημαντικός προβληματισμός για την ίδια την έννοια της δημοκρατίας αλλά και μια εντελώς ιδιόσυγκραστη και άκρως ενδιαφέρουσα κατάθεση της «ελληνικής εμπειρίας» ενός από τους σημαντικότερους διανοητές του 20ού αι.

Κρίστοφερ Χίτσενς

Ο ΘΕΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ

Μτφ. Δέσποινα Ρισσάκη, ScripTa, 28 €

Πόσο η θρησκεία

Η δημιουργική δύναμη της γλώσσας

Σέιμους Χίνου

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Μτφ. Ερωτόκριτος Μωραϊτης, Πατάκης, 19 €

Ποια είναι η πραγματική δύναμη της ποίησης σήμερα; Είναι απλώς μια τέχνη που βαυκαλιζεται για την περιθωριοποίησή της ή έχει ακόμη το δικαίωμα να διεκδικεί μερίδιο από τα πνευματικά δικαιώματα του καιρού μας; Γιατί οι ποιητές έχουν το αίσθημα πως όσο ασκούνται με τη διακίνηση και την προβολή του έργου τους δεν το καταλαβαίνουν; Ο Σέιμους Χίνου δεν χρειάζεται συστάσεις. Δεν είναι απλώς ένα βρα-

βείο Νόμπελ, είναι και ένας από τους σημαντικότερους ποιητές και διανοητές της εποχής μας. «Όταν σκέφθηκα να βάλω την Κυβέρνηση της γλώσσας ως τίτλο αυτών των δοκιμίων, εκείνο το οποίο γυρνούσε στο μυαλό μου ήταν ένα είδος ποίησης που αυτοδικαιώνεται από τις ίδιες της τις δυνάμεις. Σ' ετούτη την απονομή δικαιοσύνης, η γλώσσα - το προσωπικό δώρο του ποιητή για έκφραση, όπως και τα ίδια της τα κοινά κοπάσματα - παίρνει το δικαίωμα να κυβερνά. Η ποιητική τέχνη έχει στο ενεργητικό της να ασκεί μια εξουσία όλη δικιά της».

Γιάννης Η. Χάρης

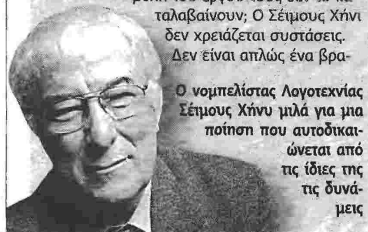
Η ΓΛΩΣΣΑ, ΤΑ ΛΑΘΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΘΗ, Β' ΤΟΜΟΣ

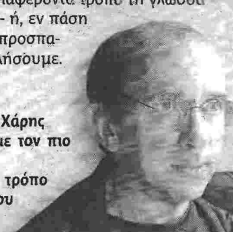
Εκδόσεις Πόλις, 22 €

Ο γνωστός επιφυλλιδογράφος της εφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ», εμπειληπτής εκδόσεων και μεταφραστής του Κούντερα, επανέρχεται με τη νέα εσοδεία των κειμένων του για την ελληνική γλώσσα. Είχε ή δεν

Ο Γιάννης Η. Χάρης προσεγγίζει με τον πιο σοβαρό και ενδιαφέροντα τρόπο τη γλώσσα που μιλάμε

Ο νομπελίστας Λογοτεχνίας Σέιμους Χίνου μιλά για μια ποίηση που αυτοδικαιώνεται από τις ίδιες της τις δυνάμεις

δοκίμια

» ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 27 »

Επίκαιρος όσο ποτέ ο αριστέρος Νορμπερτ Μπόμπο εξετάζει σε ποιο σημείο αποκλίνουν πολιτική και ηθική

μπορεί να βλάψει την υγεία; Πόσο προκαλεί την παιδική κακοποίηση; Γιατί ο Θεός σिकाίνε-ται το χοιρινό, τουλάχιστον σε δύο από τις μεγαλύτερες μονοθεϊστικές θρησκείες; Με ποιο τρόπο μπορούν να επηρεάσουν τη συλλογική ψυχοσύνθεση οι αντιλήψεις της Αποκάλυψης στην Παλαιά Διαθήκη; Κάνει η θρησκεία τον άνθρωπο να συμπεριφέρεται καλύτερα; Ίδου μερικά από τα ζητήματα που ανοίγει ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Κρίστοφερ Χίτσενς, εννοείται για όσους, πιστούς ή όχι, θεωρούν πως τα προβλήματα της σχέσης του ανθρώπου με τον Θεό δεν έχουν λυθεί από την εποχή του προπατορικού αμαρτήματος.

Έρικ Τζ. Σαρπ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μτφ. Στέλιος Α. Παπαλεξανδρόπουλος, Άρτος Ζωής

Είναι η θρησκείολογία επιστήμη όπως όλες οι άλλες επιστήμες; Και αν ναι, από πού έλκει την καταγωγή της και ποιο είναι το ακριβές γνωστικό πεδίο της; Ποιος είναι ο ρόλος της στα μεγάλα πνευματικά ζητήματα της σύγχρονης Δύσης; Με ποιο τρόπο συνομιλεί με τις λοιπές επιστήμες; Στην Ελλάδα εννοείται η θρησκείολογία είναι μάλλον άγνωστη, αφού από τα πιο τρυφερά μας χρόνια μαθαίνουμε πως η θρησκεία, εκτός του ότι είναι μία μοναδική και έχει πάντα δικό, έχει λύσει όλα της τα προβλήματα από την Ιερά Σύνοδο της Νικαίας ήδη. Η ανάγνωση του παρόντος συστατάι ενθέρμας στους υποστηρικτές της διδασκαλίας της ελληνορθόδοξης κατήχησης στα σχολεία.

Ντβαν Χιτς
ΠΟΙΟΣ ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ

Μτφ. Γιάννης Αβραμίδης - Γιώργος Αυγέρης, Θύραθεν, 16 €

Σίγουρα τον Διαφωτισμό τον απειλεί ο ισλαμικός αλλά και ο χριστιανικός φονταμενταλισμός, οι μεταμοντέρνοι διανοούμενοι πρωτοερείς του πολιτισμικού σχετικισμού, οι βλαμμένοι οπαδοί της New Age επι-

στημονικής α-γυρτείας. Αυτοί είναι τουλάχιστον οι εμφανείς ε-χθροί του - ο συγγραφέας

Πάντα προκλητικός και αιρετικός ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Κρίστοφερ Χίτσενς εξετάζει μεταξύ άλλων πόσο η θρησκεία μπορεί να βλάψει την υγεία

μη γνωρίζοντας την ελληνορθόδοξη εκκλησία δεν τη συμπεριλαμβάνει στις δυνάμεις του σκοταδισμού. Υπάρχουν όμως και άλλοι οι οποίοι, ενώ μιλούν εν ονόματι του, τον υπονομεύουν εκ των έσω. Είναι όλοι αυτοί που έχουν μετατρέψει τον Διαφωτισμό σε ιδεολογία και του έχουν προσδώσει έναν τελεολογικό σκοπό, οι «ιδεολόγοι της πρό-δου» οι οποίοι τείνουν να μεταλλάξουν τον Διαφωτισμό σε θρησκεία της νέας εποχής. Σίγουρα ενδιαφέρον και απολύτως χρήσιμο στους εγχώριους υποστηρικτές του φιλελεύθερου φονταμενταλισμού.

Το τελευταίο βιβλίο της φιλοσόφου Χάνα Άρεντ αναφερόταν στην πολιτική φιλοσοφία του Καντ

Χάνα Άρεντ
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΤ

Μτφ. και επίμετρο Βασίλης Ρωμανός Νήσος, 18 €

Πρόκειται για τις σημειώσεις από τις διαλέξεις που έδωσε η Χάνα Άρεντ για την πολιτική φιλοσοφία του Καντ, με επίκεντρο την κριτική του Καθαρού Λόγου. Οι διαλέξεις αυτές επρόκειτο να γίνουν κάποτε βιβλίο, το οποίο όμως δεν πρόλαβε να γράψει η μεγάλη φιλόσοφος πριν πεθάνει. Τα κείμενα αυτά συνδέονται περισσότερο με το ίδιο το έργο της Άρεντ παρά με τις καντιανές μελέτες. Καλό θα ήταν πάντως να διαβαστούν από

μερικούς δικούς μας πολιτικούς κυρίως, οι οποίοι ακόμη δεν ανακάλυψαν τον Καντ - για την Άρεντ δεν υπάρχει θέμα.

Τζούστινθ Χέριν
ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Μτφ. Χριστιάννα Σαμαρά, Ωκεανίδα, 28 €

Η Αγγλίδα βυζαντινολόγος έγινε γνωστή στο ελληνικό κοινό με ένα συνθετικό έργο για τον πολυδιαβασμένο της «Γυναίκες στην Πορφύρα». Τώρα επανέρχεται με ένα συνθετικό έργο για τον βυζαντινό πολιτισμό. Δεν πρόκειται απλώς για την ιστορία της μεγάλης αυτοκρατορίας, αλλά για μια καρτογράφηση της σημασίας της και κυρίως του τρόπου με τον οποίο συμμετείχε στη διαμόρφωση του σύγχρονου κόσμου. Η συγγραφέας, μεταξύ των άλλων, επισπιμαίνει τη διατήρηση των δομών της ρωμαϊκής διοίκησης ενώ η Δύση είχε διαλυθεί, τη μεταφορά της ελληνικής παιδείας - σε πείσμα όσων υποστηρίζουν πως γι' αυτό ευθύνονται αποκλειστικά οι Άραβες - και την αναχαίτηση του Ισλάμ που έδωσε τον απαραίτητο χρόνο στον χριστιανικό κόσμο να αναδιοργανωθεί. Έργο συνθετικό που συνομιλεί με όσους γνωρίζουν το Βυζάντιο, αλλά και με όσους θέλουν να το γνωρίσουν από την αρχή.

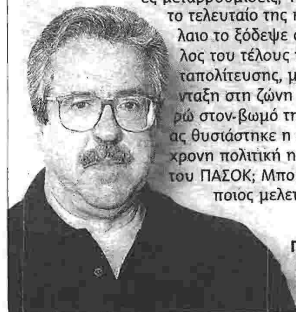
Η σύγχρονη ελληνική κοινωνία στο μικροσκόπιο

Γιάννης Βούλγαρης
Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Πόλις, 22 €

Ας αρχίσουμε από το τέλος. Η ελληνική κοινωνία διαθέτει α-κόμη αποθέματα δυνάμεων που θα της επέτρεπαν κάποιες μεταρρυθμίσεις; 'Η μήπως το τελευταίο της κεφάλαιο το ξόδεψε στο τέλος του τέλους της μεταπολίτευσης, με την ένταξη στη ζώνη του ευρώ στον-βωμό της οποίας θυσιάστηκε η εικοσάχρονη πολιτική ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ; Μπορεί κάποιος μελετητής να

βρει τις κατευθυντήριες ερμηνευτικές γραμμές που θα του επιτρέψουν να περιγράψει την ελληνική κοινωνία τα τελευταία τριάντα χρόνια; Πότε τέλειωσε η μεταπολίτευση, το 1985 οπότε και διακηρύχθηκε πρώτη φορά τέλος της, το 1989 με την καθιέρωση της ιδιωτικής τηλεόρασης ή μήπως το 2004; Μια όντως ενδιαφέρουσα ανασκόπηση της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας.

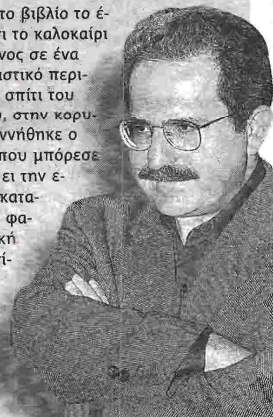
Μίμης Ανδρουλάκης
ΛΕΥΚΟ ΚΟΤΣΥΦΙ BLUE TREE ΜΑΥΡΟ ΚΑΡΑΒΙ

Καστανιώτης, 19 €

Ο Μίμης Ανδρουλάκης με τον δικό του, εντελώς προσωπικό ύφος, προσπαθεί να εντοπίσει ποιες είναι οι μετασεισμικές συνέπειες της κρίσης, που

την ονομάζει κραχ, στον καπιταλισμό. Για τον σκοπό αυτό επιστρατεύει, εκτός από την πολιτική του οξυδερκεία, την ψυχανάλυση, τη δομική θεωρία, και γενικά όλο το θεωρητικό οπλοστάσιο των τελευταίων πενήντα ετών. Όπως λέει, το βιβλίο το έγραψε πέσει το καλοκαίρι απομονωμένος σε ένα προκαπιταλιστικό περιβάλλον, στο σπίτι του παππού του, στην κορυφή όπου γεννήθηκε ο Δίας, από όπου μπόρεσε να προβλέψει την επερχόμενη καταστροφή στη φαντασμαγορική θέα του τοπίου του καπιταλισμού.

Γιάννης Βούλγαρης - Μίμης Ανδρουλάκης. Ο καθηγητής στο Πάντειο και ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ. Ο πρώτος περιγράφει την ελληνική κοινωνία τα τελευταία 30 χρόνια ο δεύτερος τις μετασεισμικές συνέπειες της κρίσης